

סימן ב'

האם ישנה מצוה לטייל בא"י

זה הענין דד"א בא"י, א"ד דדוקא המהלך זוכה לעוה"ב, ויל"ע]. ויסופר מהגרי"ח זוננפלד זצ"ל שהיה מהלך כל יום ויום עוד ד"א שלא הלך בהם מעולם פעם לצד מזרח עד שהרחיק וחזר והילך לצד מערב וכן הלאה, וצ"ע מה שהקפיד ללכת ד"א שלא הלך בהם עדיין, וכן עמא דבר ד' אמות חדשות בארץ ישראל" ובש"ס לא מוזכר כלל דהמהלך בד"א חדשות בא"י הינו בן עוה"ב, ומרן הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב לי דלא שמענו מקור לד"א חדשות בא"י. נמצא מהנ"ל שהמהלך ד' אמות חדשות בא"י אשר לא הלך בהם מעולם, כגון בטיולים ומסעות, לא חידש כאן יותר מהליכה הלך ושוב במקום מגוריו ולבית תלמודו, דלית עניינא בד"א חדשות דוקא. ובשו"ת אז נדברו (חי"א ל"ד) כתב: משום מצות ישוב ארץ ישראל אין שום דין להכיר את הארץ, ובלומדי תורה יש בזה ביטול תורה, עכ"ל. [ונראה דכבר כ' הריטב"א ריש גיטין דחוץ מקדושת א"י וממצות ישוב א"י יש דין חביבות א"י, וכהא דמעשיות התנאים ואמוראים בסוף כתובות דמנשקי כיפי דעכו, וא"כ ודאי המסיירים בא"י להכירה ולחבבה יש בזה חשיבות גדולה לא פחות מהרבה פעולות של רשות שאנשים חושבים זה לענין גדול וכדו'. כנלע"ד ברור, (הערת דודי הגרא"ש מאיר)]

שאלה: האם ישנה מצוה לטייל ולסייר בארץ ישראל, שהרי אמרו חז"ל שכל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו ^{אוצר החכמה} שהוא בן עוה"ב.

תשובה: אין כל מצוה לטייל בארץ ישראל, וכדלקמן: איתא בכתובות קי"א ע"א, "ורוח להולכים בה" (ישעיה מב) א"ר ירמיה בר אבא אמר רב יוחנן כל המהלך ד' אמות בארץ ישראל מובטח לו שהוא בן עולם הבא. וכ"פ הרמב"ם ^{מביי"ט} (מלכים פ"ה הי"א). ובתשובות מהרי"ט (ח"ב חיו"ד סכ"ח ד"ה ומשמע) אחר שדן אי איכא מצוה בעליה לא"י או דוקא לדור שם כ': ואפילו תימא שזכות הוא לו ממה שאמרו כל המהלך ד' אמות בא"י מובטח לו שהוא בן העוה"ב דכתיב ורוח להולכים בה, מ"מ מצות עשה ליכא, ועוד דהיא מתפרש בנקבר שם אלא שלא הספיק לדור ולישב בה, דהכי משמע רישא דקרא נותן נשמה לעם עליה וכו' עי"ש. אמנם בקונטרס בענין ישוב א"י (לידי"ג הר"ב קסלר שיחי') כ' דהרמב"ם הביא הך דמהלך ד"א בא"י קודם שהביא ההיא דנקבר בה, ומוכח דלא כמהרי"ט, גם בתשובות הריב"ש (תשובה ק"א) חזינן דתפס דהמהלך ד"א בא"י היינו אפי' בלא נקבר בה, עי"ש. [והגר"ש קסלר זצ"ל היה חוכך בדעתו האם גם כשנוסע בא"י מקיים

סימן כ"א

הליכה בדרך בימי בין המצרים

אוצר החכמה

שלא לילך בין חמה לצל. ובביה"ל (ד"ה צריך) כ' דלפי המבואר בפסחים (ק"א ע"ב) יותר יש לזהר מחד בתמוז עד שיתסר דודאי שכיחי.

ובספר מאורי אור (תענית ק"ט ע"א) כ': קטב מרירי ביארתי לעיל בפסחים קי"א דהאידינא בטיל מימי אביי, והמדרש שהביא הב"י הוי קודם אביי, ובוזה מבואר דלא נהגינן להיזהר, ולא נשמע בזמנינו מעולם רק שיחת נשים ותינוקות, ותמהני על הב"י שלא התעורר בזה, ואולי סבר כיון דבפסחים קי"א מסיק דאתי לפעמים אף דלא שכיח חשו לחמירא סכנתא, עש"ע ובס' שמירת הגוף והנפש (סי' קל"ה).

ובערוה"ש (סעיף ל"ט) כתב דכל זה נאמר רק בהליכה בדרך, אבל בהליכה בעיר לית חששא, ובאשל אברהם (להגאון מבוטשאטש, סו"ס תקנ"א) כ' וז"ל: פשוט שאין זה במקום שאנשים מצוים ואצ"ל במקום שיש בו מזוזה, אך גם באחורי הבתים כל שהוא עדיין בכלל שם העיר או הכפר או אולי גם עיבורו נראה שאין חשש, וכמ"ש בכמה דוכתי דהבא להוסיף בכגון זה חשש עליו הראיה, וכל הספקות הם בכלל לא ידע שומר פתאים ה' וכו', וי"ל דזה דוקא במדבר מקום תהו, משא"כ באתר

שאלה: האם ישנה מניעה לצאת לדרך או לטיול בימי בין המצרים (מי"ז תמוז ועד ט' באב).

תשובה: כתיב במדרש שוחר טוב (תהלים צ"א) עה"פ "מדבר באופל יהלוך". רבנן אמרי שד הוא רבי יהודה ברבי יוסי אמר דהוה קץ לה לשון שודד. רבי הונא בשם רבי יוסי אמר קטב מרירי עשוי כמין קליפין קליפין שערות שערות עינים עינים ובעין אחת הוא רואה ועינו לתוך לבו ואינו שולט לא בצל ולא בחמה אלא בין חמה לצל ומתגלגל ככדור ושולט מארבע שעות ועד תשע ושולט מי"ז תמוז עד תשעה באב וכל מי שרואה אותו נופל על פניו, חזקיה ראה אותו ונפל על פניו. אמר רבי פנחס בר חמא מעשה היה באחד שראה אותו ונפל על פניו ונכפה. רבי שילא בר רבי יצחק מפקיד לספרייא דיהון מפנין לטלייא מארבע שיעין ועד תשע. רבי יוחנן היה מפקיד לספרייא דלא ליהוון מחין לטליא מן י"ז בתמוז ועד תשעה באב, עכ"ד. וכ"כ בילקוט שמעוני שם. וכ"פ בשו"ע וז"ל: צריך לזהר מי"ז תמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות (משום שבהם קטב מרירי שולט). ובמשנ"ב כ' בשם הא"ר דהיינו מסוף שעה רביעית עד סוף שעה תשיעית. וכן יזהרו בימים אלו